

Zakład našeho žiwjenja

**Žadyn druhu zakład
njemóže nchtó połožic,
chiba tón, kiž je položeny,
kotryž je Jezus Chrystus.**

(1. list na Korintiskich 3,11)

Něhdže wokolo lěta 1400 započinachu Bohatu wěžu w Budyšinje twarić. Najprjedy postaji so štyriróžkaty delni džěl, potom połožichu na njón kamjentny kruh, zo bychu srjedźny džěl twarili. Skónčnje sadźichu we 18. lětstotku na srjedźowěkowske murje krasnu baroknu hawbu. Tola tutón posledni džěl běše přepyšny, přewysoki, přećežki. Hižo bórže pokazachu so škody na murjach. Wěža poča so nachileć. 1747 přepytowaše knježerstwowo komisija z Drježdžan Bohatu wěžu a dóndže k wuslědkkej, zo běchu fundamenty abo zakłady wěže přestabe. Wona namjetowaše, zo by so horni džěl wěže wottwarił, štož pak so njesta. Wěža so dale a bóle nachili, hač do džensnišeho wo nimale poldra metra.

Zakład twarjenja je wažniši hač murje abo třěcha. Žane twarjenje njewobsteji, hdyž nima solidneho fundamenta, nošneho zakłada. Čim wěsćišo chceš bydlic, čím lěpje dyrbi fundament twarjeny być.

Štož płaci za chěže, wěže, mosty a hrody, móžemy tež na naše žiwjenje naložować. Nam ničo njepomha sej předstajic abo sej wumolować pyšnu chěžu z rjanymi stwami a što bychmy w nich rjaneho dožiwili, jelizo nima twar našeho žiwjenja trajny, dobry fundament. Ludžo so druhy dźiwaja, čehodla so w jich žiwjenju telko hubjeného namaka, čehodla so wšo na někajke wašnje drjebi, čehodla je telko křiweho a njeruneho. Woni njestajaja pak prašenje za fundamentom svojeho žiwjenja. Rozsudne prašenje je: Na čo zložu swoje žiwjenje?

Štož twari swoje žiwjenje na ideologije abo filozofije, njetrjeba so dźiwac, hdyž so twarjenje drjebi, hdyž so škatoby pokazuja, hdyž ničo prawje njedžerži. Nationalsocia-

Bohata wěža w Budyšinje Foto: J. Maćij

Swět budže rozlamany,
Bóh wěčnje wostanje.
Hłód, nahota, smjerc, rany,
štož hewak strašne je,
mje nihdy njewotdžěli
wot mojoh Jezusa,
njeh ćerpju tu na čěle,
njeh čert so rozhněwa.

Paul Gerhardt, přef. Jan Pjech (Spěwarske 428, 10)

lizm a realny socializm stej so jako žiwjenskeje fundamentaj spěšnje synpytoj. Běchu to iluzije, kiž njepřetrachu wichory časa. Džensa płaćitej swoboda a derjeměće jako žiwjenski ideal. Pjenjezy wšitko wobknježa. Ale hižo pokazuja so škatoby. Són wo přeco wyšim žiwjenskim standardže je wusonjeny. Dołh ma so wotpłacic. A z tym je tež swoboda do prašenja stajena.

Jezus Chrystus je fundament za naše žiwjenje. Na jeho słowa móžemy twarić, dokelž to njesu prózdne słowa abo frazy. Wone su potwjerđzene přez skutki pomocy a lubosće. Potwjerđzene su tež přez jeho cyły žiwjenski puć, kotryž wjedžeše z Betlehema na horu Golgata. Swoje žiwjenje je dał za nas. Křescanski fundament rěka: lubosć, wodawanje, wěra, pobožnosć.

Hdyž přińdu wichory žiwjenja – a wone wěsće přińdu –, zo bychu torhali na twarjenju našeho žiwjenja, tak steji wone kruće, hdyž ma dobry zakład. Jezus je dobry fundament, dokelž wón twari na Božu lubosć, kotraž je sylniša hač naša sebičnosć. Chrystus pomha tež w towaršnostnych krizach. W času přewróta 1989/90 mějachu křescenjo wulku lěpšinu přez to, zo mějachu zakład žiwjenja, kiž njeběše wjazany na politiku a ideologiju. Woni móžachu z pozběhnjenej hłowu do přichoda hić.

Bohata wěža so hač do džensnišeho njeje synpyła. W lěće 1953 twarjachu pod wulkimi čězemi nowe fundamenty pod wěžu, tak zo jeje nachilenje hižo njepřiběraše. Tež z teho móžemy za swoje žiwjenje wuknyc. Dobry fundament móže so tež hišće pozdžišo natwarić, hdyž tež pod hladajcy čěšimi wobstejnoscemi, hač hdy by so hnydom porjadnje twariło. Za to, zo bychmy swoje žiwjenje založili abo natwarili na křescanski fundament, njeje ženje přepozdže. Žada sej drje to trochu prócy, přetož mamy tutón zakład zeznac a wosobinsce přiřwac. To njeńdže wot džensa na jutře, ale trjeba swój čas. Žiwjenje na fundamentě „Jezus Chrystus“ so zadani, dokelž mamy přez to w žiwjenju a w smjerci trajny, njepowalny zakład.

Jan Malink

Nalětni postrow

Zymske přozdniny su nimo. Měrcin dožiwi w dowolu ze staršimaj hišće jónu zymske wjesela w bliskich horach Čěskeje. Nětko pak myslu na ćopliše wjedro, na kolesowanje po šuli a wosebje na kopańcu z přćelemi.

„Hdy da so skónčnje nalěćo započnje?“, praša so Měrcin njedźelu rano při snědani. „Chcu tola zaso wonka hrajkac.“

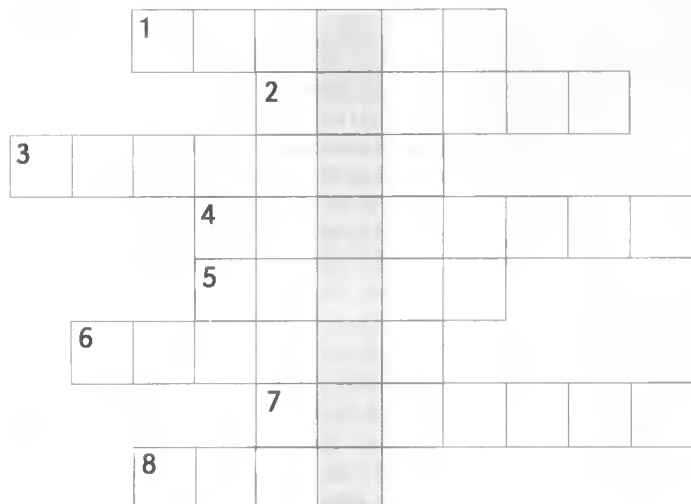
„Tróšku dyrbiš hišće čakać, ale někotre posoty nalěća su hižo w zahrodźe widžeć“, praji mać.

„Ow, to póndu hnydom jónu hladać“, wjeseli so Měrcin.

Měrcinowa křižowka

W tutej křižowce je Měrcin někotre posoty nalěća, kotrež je w zahrodźe namakał, schował. Hdyž wšitko prawje wuhodaće, čitaće padorunje we wuzběhnjenej rjadce serbske mjeno něćčišeho měsaca. Wjele wjesela při hódanju! **Gabriela Gruhlowa**

1. młoda wowca
2. wašnje, tradicija
3. radosć
4. přeni postrow nalěća w zahrodźe
5. cyrkwinski swjedźeń w nalěću
6. barba nalěća
7. kćeje pod kerkami, je mólíčka něžna kwětka
8. znamjo noweho žiwjenja

Wuhodanje: Nalětnik

Wustajeńca w Budyšinje

Wot 10. měrcy do 7. meje je w Serbskim muzeju w Budyšinje widžeć wosebita wustajeńca „Jutry w Serbach a Symbole na jejku“. Pokazuja so jejka z cyłego swěta, kiž je zezběrała knj. Inge Lore Marte ze Stuttgarta. Wotewrjenje wustajeńcy budže **pjatk, 10. měrcy, w 19.00 hodź.** Zběraćelka knj. Marte pokaza swětłowobrazowy přednošk wo jutrownych jejkach w Europje a wjedže po tym po wustajeńcy.

Zapokazanje w Smělnjej

Po dołhim probowym času so dr. Jens Buliš doskónčnje jako duchowny sakskeje krajneje cyrkwy přistaji. Kaž dotal budže won dale z duchownym třoch wosadow – Pockowskeje, Smělnjanskeje a Zemičansko-Tumičanskeje. Jeho swjedźenske zapokazanje wotměje so **sobotu, 25. měrcy, w 17.00 hodź.** w cyrkwi w Smělnjej.

Rozžohnowanje we Wojerecach

Kónec měrcy poda so doholětny Wojerowski superintendent Friedhart Vogel na wuměnk. Rozžohnowanke kemše budu **njedźelu, 26. měrcy, w 14.00 hodź.** w Janskej cyrkwi we Wojerecach. Přizamknje so postrowna hodžina w žurli nalutowarnje.

Zbožopřeca do Prabi

Znaći Serbja z Łužicy strowja Bartákec mandžel-skeju w Praze a přeja Bože žobnowanje k Złotemu křasej, kiž wosmjecitaj dnja 27. nalětnika 2006.

Připołdnica

Stupilo slónco na połodnjo bě,
z pastwišćow běchu te stadleška wšě.

K domowi čehnjechu roboćenjo;
tuha na šćernišćach horješe so.

Kubler so samy šće waćeše tam,
dlěšił bě dopołdnje čeledzinam.

Wusydney na puć so připołdnica:
„Wo lenje pójđane wzała bych ja!“

Wokoło wutroby zmući so mu,
kolena strožane třepotachu.

Wohidmo bjez kónca prašeše so,
ze slónca njepušći stonateho.

Pominył běše so połodnja čas;
žnjeńcy so dawachu do polow zas.

Namkachu bėdnoh tam hospodarja –
připołdnica bě mu to načiniła.

Jan Radyserb-Wjela

Šćipata Marata w Kubšicach

Nětko w přenich slónčnych pruhach nalěća přeprašuje Šćipata Marata na nawsy w Kubšicach wjesnjanoj zaso k posydnjenju. Serbsku bajowu postavu z přislušnymaj ławkomaj je wudźelał rězbar Jürgen Spottke w nadawku Ursule a Ericha Hejtmanc, kiž staj cyły ansambl swojej wsy Kubšicy darloj. Po starej powěsći je Šćipata Marata bydliła na hórce pola Kubšic. Što je wjesnjanoj, kiž připołdnju njewotpočnyhu, načiniła, powěda pódlá stejaca balada.

Foto: T. Malinkowa

Přeco zaso bě tute hesło na 9. swětowej konferency cyrkwjow w Porto Alegre (Brazilska) słyšeć. Džewjećdnjowske swětowe zetkanje (wot 14. do 23. februara 2006), kiž wotměwa so jenož kóždy sydom lět, dyrbyeše tutón raz *młoda* konferenca być z nowymi předstawami wo ekumenje. Dla teho zarjadowaše so k přenjemu razej w stawiznach Swětoweje rady cyrkwjow wot 11. do 13. februara młodžinska předkonferenca. Z cyleho swěta zhromadzi so něhdže 250 młodostnych mjez 18 a 30 lětami. Přemožaca a jara pisana bě přenja zhromadna nutrnosť, hdžež předstajichu so wšitke kónčiny swěta – Afrika, Daloki wuchod, Azija, Pacifiska, Sewjerna Amerika, Karibiska, Južna Amerika a wězo tež Europa. Kóžde ranje rozmołwjachmy so w małych skupinach pod palmami sedžo wo bibliskim wotrězku. To bě jara zajimawe, dokelž kóžda a kóždy zapleče do rozmołwy swój pochad a swoje nazhonjenja. Tola předoho njemožachmy w přirodže wostać, dokelž dyrbjachmy so do plenarneje žurle podać, zo bychmy narěče słyšeli a po tym horce diskusije wo najwšelakorišich temach ekumeny wjedli. Bohužel bě čas překrótki, zo bychy so woprawdźite rozsudy tworili abo sylna młodžinska pozicija wuwic móhla. Tola najwažniše su wšak wosobinske rozmołwy w přestawkach abo po wječorach a zhromadna modlitwa – tam dožiwiš woprawdžitu žiwu ekumenisku zhromadnosť. Ze sylnej wolu k wobnowjenju Swětoweje rady cyrkwjow zakónči so z karibiskimi rytmy młodžinska konferenca na předwječoru swětowego zetkanja.

Wo swětowej konferency cyrkwjow a wo dalšich tamnišich dožiwenjach zhoniće z wobšěrnišeje rozprawy w přichodnym čisle.

Jadwiga Maliniec z Porto Alegre

Młodžina swěta doprědka!

Rozpomlnanje wěry w rańšim bibliskim kruhu ...

Fota: priwatne

... a zahorjenosć we wěrje na młodžinskej předkonferency, kiž wotmě so na předwječoru 9. swětoweje konferency cyrkwjow srjedź februara w brazilskim měsće Porto Alegre

Biskop Bohl wo swojim wopyće pola Serbow

Wo swojej lońšej wizitaciji w Budyskim cyrkwiniskim wobwodže, kotraž wotmě so wot 22. do 27. nowembra 2005, je sakski krajny biskop Jochen Bohl nětko podať wizitacisku rozprawy. W njej wopisuje a hódnoći wšitke institucije a zarjadowanja, kotrež je za čas wizitacije wopytał. Při tym pisa tež wo swojim wopyće na zhromadźiznje Serbskeho wosadneho zwjazka, kiž wotmě so sobotu, 26. nowembra, na Michałskej farje w Budyšinje. Biskop na spočatku rozprawy, zo bě něhdže dwaceći wosobow zhromadženych a zo poskići so jemu a jeho přewodnikam najprjedy informatiwny přehlad wo serbskich stawiznach, serbskim wosadnym žiwjenju a serbskim pismowstwe. Wosebje so při tym na to pokaza, zo bě něhdy 90% Serbow lutherskich. Mjeztym je so narodna situacija dospojnje změnila. Nětčiše problemy ewangelskich Serbow su so biskopej přednesli a wón je w swojej rozprawje ze sčchowacy mi

Jochen Bohl, biskop sakskeje krajneje cyrkwe

wami pomjenuje: „Leider ist es sehr schwierig geworden, Nachwuchs zu gewinnen – so ist seit längerem eine Katechetenstelle unbesetzt. Der Versuch von Pfarrer Bulisch aus Schmölln, der sich die sorbische Sprache angeeignet hat, die geistliche Versorgung der Sorben in Gemeinschaft mit dem sorbischen Superintendenten zu sichern, wird durch die Kirchgemeinden und die Kirchenleitung nicht immer hinreichend gewürdigt. Im Gespräch wurde

der Vorschlag unterbreitet, ein sog. ‚Sorbisch-Kriterium‘ bei Übernahme junger Theologen in den Vorbereitungsdienst vorzusehen. Dahinter verbirgt sich die Vorstellung, dass Kenntnisse der sorbischen Sprache zu einer Bevorzugung im Auswahlverfahren führen sollten.“

Naposledk poda biskop Bohl stejšico sakskeje krajneje cyrkwe k Serbam. Při tym wón wosebje wuzběhny, zo budže cyrkej tež dale woprawnjene serbske zajimy podpěrać. Posłownje biskop pisa: „Ich habe betont, dass alle verantwortlichen Personen in der Kirchenleitung sich über die große Bedeutung eines engen Zusammenwirkens von sorbischen und deutschen Gemeinden in der Evangelisch-Lutherischen Landeskirche Sachsens bewusst sind und insofern nach wie vor davon ausgegangen werden kann, dass die berechtigten sorbischen Interessen innerhalb der Landeskirche Unterstützung finden.“

T.M.

Před 110 letami w saskim sejmje: debata fararja dla

S **D** **u** **d** **y** **c** **h** **i** **n** **a**. Wschitzy swětni Serbjo smy so wulzy swjěskili, hdźž se swojich „Serbskich Nowin“ hronichmy, kak je nash čěstěny serbski zapóslanc, knjez Smola se Spytce, na Draždžanskim sejmje pšecziwo tej srudžacej kšewdže rječersky wustupil, s kotrež su so Serbam Palowskeje wosady jich serbske kemschenja wšale pšes to, so bu tam holny Němz, kiž słowězka serbski njerofymy, po žadanju Palowskeho knjezka sa fararja postajemy.

Serbske Nowiny 22. februara 1896

Palowsku wosadu bě štyri lětdžesatki hač do swojeje smjerće lěta 1895 Korla Awgust Jenč, sobuzaložitel Maćicy Serbskeje a připózny serbski literarny historikar a bibliograf, nawjedował. Do wosady na kromje serbskeho kraja słušachu farska wjes Palow a wsy Stachow a Schönbrunn z cyłkownje přibližnje 1000 wobydlerjemi. Z nich zapisa Arnošt Muka lěta 1884 za Palow 40 a za Stachow 125 Serbow; Schönbrunn ličeše so do čistoněmskich sydlišćow.

Po smjerći K. A. Jenča wupisa tamniši knježk farske městno w Palowje. Z pisma hodžeše so wučitać, zo wón žaneho Serba za duchowneho njerodži. Tuž so tamniši Serbja z próstwu na cyrkwinske předstejićerstwo wobročihu a sej zakitowanje swojeho prawa na serbske dušepastyrstwo žadachu.

Njewosta při pisomnym protesće wosadnych. Serbski zapóslanc Jan Smola ze Spytce, sobuzaložer Towarstwa serbskich burow a wuběrkownik w nim, bě 3. februara 1896 w přenjeje komorje sakskeho sejma njespokojacu naležnosć přednjest. Problem so znowa 13. februara 1896 do přenjeje komory Drježdžanskeho sejma dósta. Na posedženju wustupichu tři rěčnicy. Zapóslanc Smola wobrysowa Palowske cyrkwinske wobstejnoscě a kritizowaše, zo bu jenož němsce rěčacy duchowny do Palowa zasadženy. Jemu napřećo stupi wěšty Drježdžanski předar dr. teol. Meier, kotryž podarmo spyta dopokazać, zo su Palowscy Serbja hakle po pomjenowanju němskeho duchowneho swój hlós zběhnyli a zo so njeje serbski duchowny za městno zamołwił. Wěrne bě, zo su we wosadze sčasom podpisma za serbskeho fararja zběrali, tute pismo wotpóstali a zo je so serbski duchowny – mjenujcy syn K. A. Jenča – wo městno přizjewił. Jemu pak so zamołwjenske pismo bjez předowanskeho pruwowanja wróci.

Jako třeci rěčnik wustupi tajny cyrkwinski radžitel, w Lipsku skutkowacy superintendent Oskar Pank, přeswědčeny Serb, kotryž z delnjołužiskeho Lutola pochadžeše. Wón wěcownje rozložil: „Přeco hišće zetkam politiske njedowěrjenje přećiwo Serbowstwu, ale ja dyrbbju k jich česći wobswědčić, zo žana njedowěra mjeńšeho zamysla nima hač tale. Serbjo su pońje a cyle patriotiscy a kraloswětni hač do swojich kosćow a při tym zhromadnje derje konserwatiwni. Runje tak konserwatiwni su hač do kosćow, a to su krute kosće, na cyrkwinym polu. Płodna nabožniska móc na jich zhromadžiznu wot teho woprawdže

sylnje wotwisuje, zo je duchowny jich maćernej rěče mócný a z njej puć do jich wutroby namaka. Němska rěč je Serbam jenož rěč wikowanja a wobchadženja, rěč zwonkowneho swěta, ale rěč wutroby, swjata rěč wona jim njeje. Při pohrjebach, hdžež so žada, trošt za zrudobu wutrobow skićić, runje tak při smjertnych ložach so žadanje po rěčenju w serbskej maćernej rěči zjewi. Hdžež je jenož někak móžno, dyrbi so nabožniska potřebnosć Serbow přez serbski rěčacych duchownych spokojeć. Tež dźeržu wědomosciwe prócowanje w serbskej rěči za wažne, kaž dołho je k temu hišće čas.“

Na to so zaso Meier do parlamentariskeje debaty přizjewi, zo by přeswědčacy začišć Pankowych wuwjedženjow zlahodžil. Najprjedy so podžakowa a rjekny, zo dyrbja so nabožniska potřebnosće Serbow spjelnić. Potom wšak zaso wujědže: „Tak jara so tež wjeselimy, zo tajkeho wuběrneho zarěčnika Serbow w swojej srjedžiznje mamy, dyrbimy so tola najprjódce po němskich teologach horjebrać.“ Dale so přisłodžeše: „Tež njemóžu so teho přispomnjenja zdźeržec, zo móža po mojim mjenjenju tež Serbjo, kiž, kaž je znate, w swojej wulkej mnohosći němski rozymja, so cyle derje na němskim předowanju natwarić.“ Nowina Dresdner Anzeiger rozprawja samo wo tym, zo je Meier swoju narěč z hórkim žortom (abo tola chutnym słowom) skónčil: „... zo móža Serbjo z posłuchanjom na němske předowanja so přihotować na tón wulki džen, na kotrymž budže naš Bóh tón Knjez z nami wšitkimi, nic jenož z Němcami, ale tež ze Serbami, nic serbski, ale němski rěče!!!“

Wobsadženje Palowskeje fary diskutowaše so pozdžišo tež w druhej komorje sakskeho sejma. Tam so znowa zapóslanc

Smola słowa jimaše a znapřećiwješe wonemu Meierej: „Kaž je ze stenografiskeje rozprawy widžec, je jedyn wjelezamóžny knjez 13. februara w přenjeje komorje mój porok, při wuradženju kultusoweho etata činjeny, njeprawy mjenować, a tola je Palowski kolator (*čłowjek, kiž ma prawo, cyrkwinske zastojnstwa spožćec; M.V.*), kaž je dopokazane, tamniše serbsko-němske městno tak wupisać, kaž zo by tam serbski duchowny njetrěbny był. Před wólbu nětčišeho duchowneho njejsu na próstwu Serbow wo serbskeho duchowneho kedžbowali, hač runje je so jedyn serbski duchowny, mjenujcy syn zemřeteho knjeza fararja, w Palowskej wosadze jara česćeny, sčasom zamołwił. Knjez wyši dwórski předar je w přenjeje komorje prajił, zo je so konsistorstwo wo to postaralo, zo so Palowskim Serbam wot susodnych serbskich duchownych cyrkwinska pomoc dóstanje. To pak so njestanje; přetož susodni duchowni maja w swojich samsnych wosadach telko džětać, zo w Palowskej wosadze zastupować njemóža. A tak je jenož jedyn serbski duchowny za dołhi čas jenož jedyn jenički króc a to hišće wšědny džen spowědž dźeržat. Móže a smě so potajkim z wěrnoscću prajić, zo so wot susodnych serbskich duchownych wobhim Palowskim Serbam cyrkwinska pomoc dóstawa? Duž je a wostanje na wěrnosci zložene, štož sym 3. februara wo zrudnych wobstejnoscach Palowskich Serbow rěčať.“

Tuta debata w saskim sejmje bě za Serbow pozbudženje, přetož serbski zapóslanc Jan Smola a superintendent Pank rěčeštaj za naloženje zakonsce postajenych prawow Serbow na swoju rěč. Serbske Nowiny namotwjachu w tym zwisku, zo měli Serbja do sejma wolić Serba, „kotryž so k Serbam swěru dźerži a so njestračuje, mužniwje za jich prawo wustupować, kaž je to knjez Smola nětko hižo wapsjet činil.“

Žórła a citaty wuwzate ze Serbskich Nowin 22.2. a 7.3.1896

Měrćin Völkel

Cyrkej w Palowje, hdžež bě hač do lěta 1895 farar a wuznamny literarny historikar Korla Awgust Jenč z poslednim serbskim duchownym

Foto: PB-archiw

Dobročel Serbow Egon Heinrich Gustav swobodny knjěz ze Schönberg-Bibran a Modlau

Wo serbskich stawiznach hodži so drje z prawom prajić, zo su na jednym boku wusko z cyrkwinskimi stawiznami a ludowej pobožnosću a na druhim boku z němskimi stawiznami a jich wosobami splečene. Jedna ze skerje njewšědnych wosobinow, kotraž wobaj elementaj na wosebite wašnje zwjazuje, je swobodny knjěz ze Schönberg-Bibran, wo kotrymž pisaše Michał Hörnik, zo ma „mjez česće a lubosće (serbskeho luda) hódny mi mužemi přenje městno“ (ČMS 1870, str. 50). Handrij Zejler zbasni k smjerći tuteho zemjana baseń, w kotrejž čitamy scěhowace hrónčko: „Přečela, kaž lědy druhdze / Postanyć nam žadyn budže; / Tysac ertow poskorži: / Ach, Ach! Što smy zhubili.“ (SN 1870, str. 64) A Jaroměr Hendrich Imiš wopisuje jeho jako žadnu wosobinu, „w kotrejž so wysoka zemsa wosebnosć a ponižna wěrjaca lubosć k Jezusej zjednočujetej“ (Imiš, Balsamina, str. 1). Štó bě tutón zemjan, na kotrehož žarowanske kemše syły žarowacych a wosom duchownych – mjez nimi farar Imiš z Hodžija, Njeswačanski farar Rychtar a duchowny Ochranowskeje wosady w Małym Wjelkowje – přichwatachu a kotryž je džensa nimale zabyty?

Narodźił je so Egon Heinrich Gustav ze Schönberg 5. awgusta 1800 w Běłym Chołmcu pola Łaza do stareje lužiskeje zemjanskeje swójby ze Schönberg. Wěmy, zo měješe hišće sotry – wo jich wosudže pak njeje ničo dale znate. Najskeje nawukny wón serbsčinu hižo jako džěco w swojej ródnej wsy. Hdyž bě Budyski gymnazij wuchodźił, poda so na studij lěsnictwa do Mišna a Tharandta. Najwjetši začisć młodych lět zawostaji w nim dwulětne přebywanje w Genfje. Bydleše tam pola pobožneje pietistiskeje předarskeje swójby. Tam, tak pisa Imiš w jeho žiwjenjoběhu, je so z cyłej wutrobu křesćanskej wěrje přiwobrocił a čas žiwjenja wostał horliwy křesćan. Po nawróće z cuzby woze ni so 10. meje 1824 z Otilij Benignu z Bibran a Modlau. Wona pochadžeše z Gěžmanec (Gießmannsdorf, džensa Gościszów), njedaloko Zhorjelca. Jeje swójba bě tehorunja jara pobožna w pietistiskim duchu a angažowana w Ochranowskeje wosadze. Dokelž bě mandželska jeničke džěco swojemu staršej, přewza Egon Heinrich Gustav ze Schönberg jeje mjeno ze Bibran-Modlau; ludžo pak rěkachu jemu skrótšene jenož ze Schönberg-Bibran. Mandželskaj wobse-džeštaj wjacore ryčerkubla: we lužicy Běly Chofmc, Łuh a Chasow, w domiznje mandželskeje Gěžmanecy a někotre dalše mjeńše kubla. Hłownje bydleštaj na svojim hrodze we Łuze. Narodźichu so jimaj štyri džowki, synk so mortwy narodži. Wulke horjo měještaj znjesć – wšě džěci hišće do

njeju zmrěchu. Za Elisabeth, najstaršu džowku, wozjewi so 29. junija 1867 w Serbskich Nowinach sonet, w kotrymž Budyscy Serbja njebohej džak wupraja za jeje prócowanja wo serbstwo. Baseń nam pokaza, zo Serbja njeběchu jenož nanej wažni, ale zo bě jim cyła swójba přichilena.

W sakskim kralestwje přewza knjěz ze Schönberg-Bibran hižo w młodych lětach wažne zastojnstwa: 24lětny bu za kralowskeho komornika powołany a wot 1831 hač do 1868 bě ze sobustawom přenjeje komory sakskeho krajneho sejma. Bě tam znaty jako jedyn z najkonserwatiwnišich zapóslancow, zasadžowaše so za kralowsku swójbu a předprawa zemjanow. Z přeswědčenja, zo je zakład sylneje monarchije žiwa a samostatna cyrkej, zasadžowaše so tež lěta doho za wjace swobody za cyrkej. W lěće 1868 wobzamkny so nowy cyrkwinski zakon, z kotrymž dóstachu wosady ze založenjom cyrkwinskih předstejičerstwow wjace možnosćow samopostajowanja.

Do tajkeho noweho cyrkwinskeho předstejičerstwa da so Łuhowski knjěz w domjacej Njeswačanskej wosadze tež hnydom wuzwolic a na serbskich kemšach zapokazać. Wosadže dari w lěće 1869 wopomnjensku taflu za padnjonych wójny lěta 1866. Zo so tafla přez wupalenje cyrkwyje 1945 njeje hač do džensnišeho zdžeržata, je wosebje tehodla wobžarować, dokelž bě to rzyz serbski wojski pomnik. Wot fararja Imiša wěmy, zo knjěz ze Schönberg-Bibran svojim poddanym husto serbske nabožne knihi kupowaše a darmo rozdawaše. Běchu to zwjetša spisy Serbskeho ewangelsko-lutherskeho knihowneho towarstwa, kotrehož sobustaw bě tež ze Schönberg-Bibran. Je znate, zo je wón čisć znajmjeńša třoch knihow sam zaplaćit – jeho mandželska po jeho smjerći hišće dvě dalšej knize financowaše. Scyła bě swobodny knjěz jara darniwy muž: We Łuze natwari svojim poddanym šulu, Ochranowskeje wosadze w Małym Wjelkowje dari wosobny krónojty swěćnik a na lužiskich misionkich swjedženjach wučini jeho dar husto bėrtlk, druhy samo položcu cyłeje zběrki. Hromadže z fararjom Imišom bě Łuhowski knjěz motor založenja lužiskeho nutřkowneho misionstwa a přeni předsyda tuteho towarstwa. (PB 2/2005) Husto přeprosey sej duchownych, gmejnskich předstejičerjow, wučerjow a dalšich na hosćinu, zo bychu wo nowych misionkich předewzaćach wuradžowali.

Jako so knjěz ze Schönberg-Bibran dowě, zo faluje Maćicy Serbskej za wudaće Pfuloweho słownika hromada pjenjěz, zasadžowaše so na zhromadźiznje lužiskich stawow za wulki dar 300 tolerjow. Naj-

Łuhowski ryčerkubler Egon Heinrich Gustav swobodny knjěz ze Schönberg-Bibran a Modlau – spěchowar nabožnosće a narodnosće Serbow, čestny sobustaw Maćicy Serbskeje Repro: priwatne

skerje so tež w saksim kultusowym ministerstwje za podpěru we wysokosći 200 tolerjow postara. Jako zhoni, zo přeco hišće njebě dosć pjenjěz nahromadženych, přida ze swojskeje kapsy hišće 100 tolerjow. Za tajkule podpěru a scyła za jeho zasadžowanje za naležnosće Serbow spožči jemu Maćica Serbska jutry 1866 čestne sobustawstwo.

Wšelake dalše jeho dobročelske skutki naspomni farar Imiš, z kotrymž bě wusko spřeceleny, hišće w jeho žiwjenjoběhu. Mōžemy pak z teho wuńć, zo wo wšěch jeho skutkach na dobro Serbow a cyrkwyje nje-wěmy. Wěste je, zo čuješe so knjěz ze Schönberg-Bibran ze Serbami runje jich hłubokeje pobožnosće a swěry dla jara zwjazany. A dokelž bě přeswědčeny, zo ma so Bože słowo w maćernej rěči připowědać, zasadži so přeco zaso tež za serbsčinu. Česć, kotruž jemu Serbja po jeho smjerći dnja 1. februara 1870 wopokazachu, wo tym swědči, kak jara sej knjeza ze Schönberg-Bibran wažachu. Farar Imiš modleše so při jeho kašću: „Zdžerž jeho wopomnjeće mjez nami w žohnowanju a daj jeho smilnym, lubosćiwym woporam, na wołtar twojeho kralestwa składowanym, tež nad našim serbskim ludom so hišće z plódnosću wopokazać, hdyž budžeja jeho kosće hižom dawno do procha wobročene.“

Lubina Malinjec

„Doma sym ja jow w mojich lužiskich wjeskach ...“

W Engelsdorfje pola Lipska swjeći serbski diakon Arnošt Běrka 13. měrcu swoje 80. narodniny

Najprjedy wutrobne zbožopřeća Wam, knjz Běrka, k Wašim jubilejnym narodinam. Staršej generaciji sće znaty jako serbski diakon, kiž je před tójšto lětami tu we lužicy skutkował. Tehdy hižo serbscy duchowni w našich wosadach pobrachowachu a rěkaše, zo maja serbscy diakonojo na wosyročenych serbskich klětkach wupomhać. Kelko serbskich diakonow jich tehdy bě?

Dalokož wěm, běch ja jenički tu w našich saskich serbskich wosadach. Znajmjeńša mi žadyn druhi znaty njeje, kiž by serbsce móhl a w Serbach skutkował.

Mjeztym bydliće hižo wjele lět w Engelsdorfje pola Lipska. Zwotkel Wy pochadzeće tu we lužicy?

Přińdu z Plusnikow, hdžež sym so 13. měrcu 1926 narodził. Běchmy šěsć dźěci doma a ja běch najstarši. Mějachmy ratarstwo, štyri-apothekarsku žiwnosť. Mějachmy tež služownu, kotraž nam w hospodarstwje pomhaše. My dźěci dyrbjachmy wězo tež zahe sobu dźělać, běrny wotšćipować a štož tajke dźěla za dźěci běchu. Doma bydli dženca mój najmlódši bratr ze swojej swójbu.

Šulu wopytať sće potom zawěsće w Malešecach?

Haj, wot 1932 hač do 1940 chodžach do šule w Malešecach. Znaty Herbert Flügel a knjz Heilgeist běštaj tam mjez druhim wučerjej. Serbsce powědať staj tam drje jenož hišće dwaj wučerjej. To běštaj Jan Šeca, syn teho sławného Šěcy z Rachlowa, wot teho sym sej přenje fawcy dóstať, a Pawoł Jenka, kiž je w Serbach kusk jako hudźbnik znaty.

Měješće w 30tych lětach hišće serbsku wučbu w šuli?

Ja sym hač do druhého šulskeho lěta jenož serbsce rěčať. Němsce njejsym rozumit a sym najprjedy přeložowarja trjebať w šuli. Sym kusk haru měť, němsce nawuknyć, ale wot třěćeho šulskeho lěta to potom dźěše.

W šuli smy na započatku tež serbsce powědali a wukli, ale potom je so to zhubiło. Te serbske njeběše tak rady widžane. Móžu so dopomnić, zo je wučer Jenka jónu přez šulski dwór šoť kaž ze sylzami we wočach. Hač drje to tehdy njebě někajki mobbing dla teho serbskeho?

A kak bě tehdy z tym serbskim w Malešanskej cyrkwi?

Samo so wě, zo smy tam na serbske kemše chodžili. Moja sotra Hana, rodžena 1935, bě poslednja, kiž bu tam serbsce konfirměrowana w léce 1949. To bě poslednja serbska konfirmacija w Malešecach. Mlódši bratr Kurt, tón posledni wot nas, kiž je nětko doma w Plusnikowach na našim statoku, dźěše potom na němsku konfirmaciju. Nichtó druhi serbski wjac njebě, to by hewak cyle sam byť na serbskej konfirmaciji, a to njechaše.

Sće jako dźěčo hišće fararja Mikelu w Malešecach dožiwiť?

Wot haj, a mječachmy respekt před nim. Wěm so dopomnić, zo my dźěci raz w Plusnikowach w přirowje sedžachmy. Nadobo rěkaše: Farar přińdže! A my ničo hač přeč. Wón wšak bě tehdy hižo wobstarny a dźěci su tež wšelake hluposće z nim worali a jemu klubu činili.

A potom přińdže mlody farar Pawoł Albert do Malešec.

Pola njeho knježeše kruta disciplina. Někotři tež mječachmy, zo so wón lěpje do uniformy hodži hač před wotlar. W SA-uniformje je wón na šulskim swjedženju wustupowať a mi so zda samo na klětce. To je staršich ludźi hněwať, nam dźěcom bě to bóle wšojedne. Jow pak so tema započnje, kiž je mje w mojim žiwjenju přeco bóle zaběrať: Što móže čłowjek, kiž je tola we wěstěj měrje wučer luda, přez swoje zadžerženje do škody nadžělať na dźěcoch a cytej towaršnosći. Čłowjesce pak bě farar Albert w porjadku. Druhdy je k nam domoj přišoť, ze staršimaj rěčať.

Jubilar Arnošt Běrka Foto: T. Malinkowa

Hdyž sće ze šule, běše hižo wójna. Sće potom powoňanje nawuknyť?

1940 sym ze šule. Potom běch jedne lěto jako čeladny pola mojeho wuja Hermana Krujaca w Skanecach. Či mječachu wjetše ratarstwo hač my doma, tak na sydom, wósom hektarow. Ale dźěło wšak znajach, wšako sym jako najstarši doma dyrbať přeco najwjace dźělać. 1943 dyrbjach potom do Džěloweje služby a w měrcu 1944 k wojakam. Do Pólskeje su nas dowjezli, do Waršawy, do Kielc, na frontu ... Wo tych dopomnjenkach radšo nječam rěčeć. W Awstriskej su nas zajeli, w Ingolstadće dyrbjach potom sobu municiju rozbučať. W juniju 1946 su mje z ameriskeje wójnskeje jatby pušćili.

A potom sće so podať do cyrkwinskeje služby?

Sym najprjedy pjeć lět doma byť a tam dźělať. Wot septembra 1951 do oktobra 1955 so potom w Moritzburgu na diakona wukubtach.

Čehodla tutón Waš rozsud za dźěło w cyrkwi?

Sym so přeco prašať, čehodla čłowjek swójim sobučłowjekam telko škody a bolosćow načinja. Džěch do cyrkwinskeho dźěla, zo bych swójске začuća předžělať a zo bych móhl přećiwo temu złemu na swěće dźělać. Chcych so zasadzić za připowědanie Božeho słowa. Jenož tak bě za mnje móžno so přećiwo złemu na swěće, přećiwo złym swětonahladam, přećiwo ateizmej a komunizmej stajić. To bě cyle žiwjenje tema wšeho mojeho dźěla.

Kotre bě potom Waše přenje dźělowe městno?

Běch wot lěta 1955 hač do 1960 diakon w Rakecach. Farar Hinc Šolta bě tam tehdy z duchownym. Smój derje hromadže wuštoj, jenož na kóncu wón chcyše, zo bych z nim sobu šoť do Drježdžan, ja pak

Arnošt Běrka (naprawo) jako diakon w Hodźiju z wosadnymi dujerjami w léce 1963 před Hodźijskim Božim domom Foto: priwatnej

chcych radšo do Hodźija.

Kajke džěło sće w Rakecach wukonjať?

Wšo džěło diakona: džěćom podawać nabožinu, młodostnych hromadzić w Młodej wosadze, nawjedować dujerjow a po potrjebje wotměwać čitanske kemše, němske a serbske. Serbske čitanske kemše – to njobě žadyn lochki nadawk za mnje. To bě tajka čista serbsčina trěbna, ja pak tola njoběch serbsce wuknyť, ale znajach jenož ludowu řeč, kaž běchmy ju doma řečeli. Serbske kemše běchu za mnje najčeši nadawk, počasu pak sym so nutř šmjatať. W Rakecach mějachmy tehdy prawidlownje serbske kemše. Knjeni Herrmannowa a jeje sotra, njoboh knjeni dr. Cyžowa, tworještej sobu rjap Rakečanskeje serbskeje wosady. W tych lětach so husćišo z jednym z Nalijec bratrow zetkawach na serbsku bjesadu něhdze w Budyšinje. W Rakečanskim času so tež woženich a swójbu založich.

Swoju mandželsku sće sej w domiznje namakať?

Moja žena pochadza z Budyšina. Wona je džěć serbskeju staršeju, njeje pak serbsce nawuknyta, ale bóle jako němska měščanska wotrostła. Jeje nan bě Arnošt Dučman. Wón pochadzeše z Běteje Hory a bě w swojim času w Serbach dosć znaty jako redaktor Serbskich Nowin hač do jich zakaza 1937. We wójnskim času je sam za sebje rusce wuknyť a je potom hnydom wot nalěca 1945 na sowjetskej komandanturje w Budyšinje jako přeložowar džěłať. Tam na komandanturje staj jeho reformaciski dzeň, 31. oktobra 1945, dwaj Rusaj w swojej pjanosci zarazyloj. To bě tehdy wulka wěc, kiž měješe so chłostać. Jednemu ze skućicelow je so poradziťo čeknyć, z tamnym su činili krótki proces a su jeho zatřělili. Mi so zda, zo jeho row tam hišće je w Budyšinje na ruskim kěrchowje při Mužakowskej. Za Dučmanec swójbu bě to wulke njezbožo, kiž je jich potrjehiľo. Mać tam nětk sama steješe w čěžkim powójnskim času z třomi džěćimi a jenož 60 hriwnami, kiž je wona na měsac zaslužila pola dwórnišćoweho misionstwa na Budyskim dwórnišću.

Bě Waša mandželska tež w cyrkwinскеj službje?

Wona měješe samsne powołanje kaž ja, bě kantorka. Dyrbješe pak potom po něšto lětach problemow z chribjetom dla přestać pišćeľe hrać. Předewšěm wšak je so wona wo swójbu starať. Mamoj džowku Corneliju, kiž je so runje 17. junija narodziťa, tak zo bě tutón politiski datum w NDRskim času přeco swjedženski dzeň za nas, a syna Friedemanna, narodženeho 13. měrcu, na nanowym narodnym dnju. Wobě džěšći matej džensa hudźbne powołanje. Džowka je huslerka w měščanskim dziwadle w Zwickauje a syn twari pišćeľe pola Eulec firmy w Budyšinje.

Sće hižo naspomniť, zo sće po lětach w Rakecach skutkowať w Hodźiju.

Hodźij – to bě za mnje mój najwazniši

powołanski čas. Běch tam 15 lět, wot 1960 hač do 1975. Njedawno hakle zaso popynych, zo so tam ludžo rady na mnje dopominaja. Zetkach někotrych na pozawnowym swjedženju a prajachu mi, zo nětko hišće wobžaruja, zo sym wotešoľ. To mje wjeseli a spokoja, zo je moje džěło tola dobry wuskutk měťo. Sym so tež přeco prócowať w tym času připowědać Bože słowo. To njobě tak lochko, wšako běše cyľ čas tak překisany z ateizmom a ideologiskimi wěćami. Přeco zaso nam stronjenjo džěło čěžko činjachu, ale sym to přetrať a našu wěc zastupowať – nic z wjesela nad rozostajenjami, ale z křesćanskeho přeswědčjenja.

Za Waš čas bě w Hodźiju farar Karl Pietsch, kiž słušeše skerje k lěwicarskim duchownym. Cyrkej w socializmje twarić bě tehdy wazne heslo přiwisnikow Křesćanskeje měroweje konferency. Kak sće tute nahlady nazhonili?

Bě tak, zo wšak su so ludžo w Hodźiju druhdy hněwali, zo bě tych ideologiskich wěćow přewjele. To bě tež za mnje kusk škoda a tehodla mi naposledk tež njobě čěžko z Hodźija woteńć. Sym zrawiľ w tym času. Wěm, zo so čłowjek njemože dosć na kedźbu brać. To so započnje z małymi zehibowanjami a skónčić móže to cyle zľě. Tehodla je wazne, so přeco za Bohom prašeć. Potom wěš, wo čo dze a hdze dyrbiš stać w mućeńcach swěta.

Arnošt Běrka z mandželskej na swojich pjećasydomdžesaćinach w lěće 2001

Bě to tehorunja za Waš čas, zo je so pod fararjom Pietschom Hodźijska cyrkej dospoťnje přetwariťa a so modernje wuhotowaťa z twórbami znateho wuměľca Friedricha Pressa. Džěł wosady bě tehdy přećiwu temu. Kak bě to za Was?

Sym sobu džěłať na přetwarje. Třechikryjerja Wintera ze Šerachowa sym wobstarať a z wobnowjenjom třěchi je so wšo započalo. Potom džěše nutřka dale. Farar Pietsch běše za to moderne, wosada nic cyle tak. Fachowcy su zahorjeni wo tym, štož je tam nastaťo. Ja sej praju, zo woboje dze: tak, kaž je do teho byľo, abo tež nětko te moderne. Twar samón wšak wosadu njewučini,

ale či ludžo. Wěm, zo su někotři Hodźijscy wosadni džensa hišće přestapjeni. Ja pak nic, dokelž mi te wonkowne njeje tak wazne.

W Pomhaj Bóh sće tehdy jako Hodźijski diakon pišať, zo so nadžijeće, zo njobudzeće posledni serbski předar na něhdy sławnej lmišowej klětce. A tola sće tam nětk posledni byť. Kajke bě za Waš čas serbske poľoženje w Hodźijskej wosadze?

Kaž wšudze: maľo kemšerjow a bohate kolekty. Serbja běchu přeco jara darniwi za cyrkwinске naležnosće. A mějachmy tam w Hodźijskej wosadze swěrných Serbow, kiž su mjeztym wšitycy zemřeli: Zejlerjec z Hornjeje Boršće, Kralec z Koblic, Valtenec z Hodźija, Chěžnikec z Bolborc ... To běchu wšo tajke swěrne serbske burske swójby. To je naša serbska tragika – a to nic jenož w Hodźijskej wosadze.

Naposledk sće ze swójbu ľužicu wopušćil a so do Engelsdorfa pola Lipska přesyľil. Wabješe tam wo wjele hinaše džěło hač we Łužicy?

Wot ľeta 1975 smy w Engelsdorfe, tři ľětdžesatki mjeztym hižo. Začahnychmy tam do stareje fary, w kotrejž su w přizemju hišće wosadne rumnosće. Cyle na započatku sym hišće kusk nabožinu podawať a z Młodej wosadu džěłať. Hdyž pak sy přez polsta ľět, so či to wjac njecha. Nimo teho so to prawje hromadze njehodzeše: džěło na kěrchowje a džěło z džěćimi a młodostnymi. Sym potom jara bórze jenož hišće mištra na kěrchowje činiť, a to rady. Nimo teho mějach dosć džěła z faru, w kotrejž byľimy, a z wulkej farskej zahrodu dokoľawokoľo. Sym cyľu staru faru přez reparatury tak daloko přinješ, zo šće džensa stej. Tež dodžeržane kólnje, kiž su cyle z hlíny twarjene, sym wobnowiľ.

Mjeztym sće hižo tójšto ľět wuměňkar.

Njejsće so jako tajki chcyť do ľužicy wróćić?

Wot ľeta 1991 sym na wuměňku. Hdyž by po mni šľo, bych skerje wróćo přišoľ. Druhdy na započatku sym na to mysiľ, ale moja žena je němska, wona ma telko zwiskow tam w Lipsku, jej so njeby do ľužicy chcyľo. Nětk je tak a tak přepozdže, wostanjemoj tam hač do kónca. Ale moja domizna tam njeje. Doma sym ja jow w mojih ľužiskich wjeskach, pola mojih přiwuznych w Plusnikcach a w Přiwćicach. Tak na tři, štyri razy wob ľěto přijědu na por dnjow do ľužicy. Zwjetša sym to pola sotry a swaka, Latkec mandželskeju w Přiwćicach, abo pola syna w Budyšinje. Čim starši sym, čim husćišo myslu na swojeho džěda. Smy byli w Barće kemši a po kemšach džěd tam steješe ze starym Meltku-Rakojdžanskim a praji: „Mój smój swěteľ wurostľoj.“ Pomaľu to pola mje tež tak bywa. Mocy popušćeja, dyrbju so na kedźbu brać, wšo jenož hišće pomaľu dze. Žiwjenje počnje so poněćim hašeć kaž swěćka. Sym džakowny za kždzy dzeň, kiž Bóh mi hišće da.

Prašaťa so T.M.

Pomocnik Jezus

*Pomocnik bě njebieski,
Boži wučer swjaty,
na wsach, w městach wokoło
wšitkim wóčkam znaty.*

*Po kraju wón chodžeše,
Bože słowo nošo;
wšudžinko 'mu skoržachu,
wo pomocy prošo.*

*Žaloscachu hubjeni,
bědni, chromi, zrudni,
hluchoněmi, wusadni,
slepi, chori, błudni.*

*Wón ze želnej miłosću
kóždym' stejo wosta,
hnydom wbohim hubjencam
pomocy so dósta.*

*Bjez wšěch lěkow nadobo
wšitka běda cékny,
hdyž wón z porstom dótkny so
abo słowčko rjekny.*

*Štó bě tutón pomocnik?
Dawno je nam znaty:
Zbožnik Jezus běše to,
spomóžitel swjaty.*

*Džensa hišće pomha wón,
hubjencow so přima,
wo pomocy prošmy joh',
hdyž nas běda jima!*

Jan Radyserb-Wjela

Wo ewangelskich spowědných stolach

Z njewšědnej temu spowědných stolow w ewangelskich cyrkwach w Sakskej zaběra so nowa kniha, kotraž je 2005 w nakładnistwje Sax-Verlag Beucha wušła. Awtor Alexander Wieckowski předstaji w njej wuslědki swojeho diplomoweho dźěła, kotraž je na teologiskej fakulće Lipsčanskeje university wuspěšnje zakitował. Zawodnje wopisuje wón stawizny spowědže ze srjedźowěka hač do nowišeho časa. Tak zhoni čitar, zo so priwatna spowědź njeje z reformatciju wotstroniła, ale zo bě hišće tři lětstoki dołho w sakskej ewangelskej cyrkwi z wašnjom. Hakle w běhu 19. lětstotka je poněčim zašla a so z powšitkownej spowědžu narunała. Dale wopisuje so wuwice, wuhotowanje a wumětske wudějenje ewangelskich spowědných stolow. Přidaty je katalog, w kotrymž je z dokładnymi informacijemi něhdze 100 džensa hišće zděržanych spowědných stolow z ewangelskich cyrkwjow w Sakskej zapisanych. Mjez nimi je tež stol ze 17. lětstotka z cyrkweje w Budyšinku, kiž chowa so w depoće Budyskeho měščanskeho muzeja. Zbytki dalšeho stola z cyrkweje w Protecach pola Kamjenca su w Serbskim muzeju w Budyšinje wustajane. Přetwarjene dźěle dweju stolow namakaja so w cyrkwi w Halštrowje. W Ketličanskim Božim domje stej džensa hišće dwaj stolaj z lěta 1764 zděržanej – jedyn bě za

fararja, tamny za diakona postajeny. Dalše ewangelske spowědne stoly w našej blišej wokoliny namakaja so w cyrkwach w Habrachćicach, Hołbinje, Hainewaldže, Großröhrsdorfje, Połčnicy, Rychbachu, Zhorjelicu a Žitawje. **T.M.**

Informaciske łopjeno jendźelsce

Informaciske łopjeno wo ewangelskich Serbach, kotraž je Serbske ewangelske towarstwo dotal dwójce w němskej rěči wudało, předleži nětko tež w jendźelskej wersiji. Za tute nowe wudaće bu tekst aktualizowany a z dwěmaj hesłowaj wudospołnjeny. Jedne z noweju hesłow pokazuje na wažnej hibani w cyrkwinskih stawiznach ewangelskich Serbow (Ochranowske a staroluterske), tamne naspomina wupućowanje Serbow do zamórskich krajow. Tekst napisała je Trudla Malinkowa, přeložk wobstarała je Budyski wučer na wuměnkku Měrcin Strauch. Na titulnym łopjenu wuhladamy znatu grafiku Hanki Krawcec. Přidate su geografiska skica Němskeje, hornjoserbski Wótčenaš a kontaktne adresy w Hornjej a Delnjej Łužicy.

Z nowym informaciskim łopjenom móža so nětko potomnikam serbskich wupućowarjow a druhim jendźelskorěčnym wopytowarjam Łužicy zakładne informacije wo stawiznach a přitomnosći ewangelskich Serbow posrědkować. Swój wužitk měješe informaciske łopjeno hižo na hłownej zhromadźiznje Swětoweho zwjazka cyrkwjow srjedź februara w brazilskim měsće Porto Alegre, hdžež móžeše je wobdźělnica Jadwiga Maliniec delegatam z mnohich krajow swěta přepodać. **T.M.**

The Protestant Sorbs (Wends)

The Sorbs (Wends) are the smallest Slavonic nation. They are descendants of the Slavonic tribes who around 600 AD during the migration of peoples settled in the territory between the Rivers Oder/Neiße and Elbe/Saale, and between the Baltic Sea and the east German secondary mountain chains. These tribes were not able to establish state structures of their own. Their territories became part of the Roman Empire during the High Middle Ages. For hundreds of years the Sorbs have lived under German stathood. There is no "Mother State" beyond the German borders.

Kublanski džen 2006 na Michalskej farje w Budyšinje

27 wosadnych bě so pōndzeli, 20. februara, na lětuši kublanski džen na Michalskej farje w Budyšinje zešlo. Džen zahaji so z kemšemi, kotraž swjećachu zhromadnje farar dr. Buliš jako liturg, knjz Briesovsky jako lektor a Serbski superintendent Malink jako předar. Po kemšach pokaza knjz Wirth z Njeswačidła film wo někotrych wjerškach cyrkwinskeho žiwjenja lěta 2005, kaž běchu to cyrkwinski džen w Bukecach, wulět Serbskeho busa do Prahi, poswjećenje pomnika fararja Jokiša w Hbjelsku a sobustawska zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Małym Wjelkowje.

Po wobjedowej přestawce přednošowaše knjz Jan Bart sen. z Pančic-Kukowa wo swojim dźědže Arnošće Barće-Brězyncanskim. Wón předstaji nam swjeho dźěda jako dostojneho mudreho muža, jako wědomeho Serba, kiž z angažementom swoje ideje zastupowaše a tež sam zamołwitosće přewza. Při tym so žanych zjawnych wusměšowanjow a přesčěhowanjow njeboješe. Arnošt Bart bě swěrný ewangelski Serb, za njeho slušeštej křesćanstwo a Serbstwo

Jan Bart sen. z Pančic-Kukowa přednošowaše wo swojim dźědže Arnošće Barće a so po tym z Ruthu Kunčec z Wuježka rozmołwješe.

Kublanski džen zahaji so z kemšemi w nowowuhotowanej wosadnej rumnosći na Michalskej farje, w přédnim rynku wotprawa: sup. Malink, farar dr. Buliš a Jörg Briesovsky.

hromadže. Wulku nadźiju stajese na wuswobodjenje Serbow po Druhej swětowej wójnje. W léce 1947 pisaše prof. Oće Wičazej, zo wočakuje z wuchoda wěrne křesćanstwo. Jako konserwatiwny politikar wojo waše wosebje za rólnu reformu we Łužicy a za serbsku wučbu w šulach. Po přednošku wobhladachmy sej stawizniski film Budyškeho serbskeho filmoweho studija, kotryž so wosebje ze žiwjenjom a skutkowaňom Arnošta Barta zaběra.

Kublanski džen skónči so z přeprošenjom na ďalšej lětušej zarjadowani ewangelskich Serbow: serbski cyrkwinski džen 1. a 2. julija w Hodźiju a hižo do toho wulět Serbskeho busa njedzeli, 11. junija. Serbski bus pojedže lětsa do Drježdźan (kemše w Alt-Klotzsche, wopyt nowonatwarjeneje cyrkwyje Našeje knjenje a noweje synagogi). Přizjewjenja za Serbski bus hromadźi knjz Měrcin Wirth w Budyšinje.

Wutrobnje so wšitkim dźakuje, kiž su

kublanski džen zaso tak derje přihotowali, wosebje tež pomocnicam w kuchni.

Měrcin Wirth

Serbska bjesada knježeše w připołdnišej přestawce. Fota: M. Wirth

Nje-staj-će na móc-nych na-dži - ju, nic na syl-nosć,

 kot-raž jò-nu pa-dnje, nic na tych, kiž bór-ze wo-teń -

 du, pře-tož by-tošć jich a wa-šnje wja-dnje.

 Ty sy hódny krasnošće a če-sće, two-ju móc a mudrošć

 sla-wi-my. Před to-bu so, kra-lo kra-low, Je-zu Chryš-će,

 do-bro-wól-nje klo-ni - my. do-bro-wól-nje klo-ni - my.

Nowy kěrluš z Českeje

1. Njestajće na mócnych nadźiju, / nic na sylnosć, kotraž jónu padnje, / nic na tych, kiž bórze woteńdu, / přetož bytosć jich a wašnje wjadnje.

Ref.:

Ty sy hódny krasnošće a česće, / twoju móc a mudrošć sławimy. / Před tobu so, kralo kralow, Jezu Chryšće, / dobrowólne klonimy. :

2. Chrystus je naš Knjz a wostanje, / je ze smjercě stanył, wušoł z rowa, namóc njeje w jeho mócnarstwje, / zbóžny tón, kiž slyši jeho słowa.

3. Woła k sebi wowcy zhubjene, / njedolemi nałamanu sćinu, wutroby wón zmjehči stwjerdnjene, / wodawa tež zhubjenemu synu.

4. Tón, kiž pyta, Chrysta namaka; / Knjz tym dawa, kotřiž jeho proša; wotewri tym, kotřiž klapaja; / pomha wšěm, kiž čěžke břemjo noša.

słowa a hudźba: Miloš Rejchrt
z čěšćiny: Jan Malink

Z pokladnički dopomnjenkow

Nowa Wjes tam pola Rakec je wšak přeco kusk zanjese na wjes byta. A tola so hdys a hdys někajki cuzbnik do njeje zabłudži, knefle, cwrn a druhe drobnostki wšednjeje potreby poskičejo. Druhy tež Puschmannec Bruno ze sušenymi harjenkami k nam přijědže. Wón, w rudnohórkim Schneebergu rodzeny, bydleše w tak mjenowaných Nowych Chěžach. „Hdže ha te su?“, so zawěsće prašeće. To běchu chěžki mjez Rakecami a Nowej Wsu, někak pjatnaće do dwaceći jich bě, wjac nic. Wone wězo tam nadal steja, džensa pak w susodstwje z wjele tajkimi domčkami a wonajkimi domiskami. Němsce Nowym Chěžam Neu-Neudorf rěkachmy. Džensa je to wšitko dohromady jenož hišće „Keenigsworte“.

Puschmann běše šewc a swak Nowšanskeho šewca-burika Muchi. Pola žaneho wot njeju drje mišterski list na scěnje njewisaše; Korla Mucha běše, kaž ludžo powědachu, sebi šewcowanje pola swajeho swaka wothladať. Njewěm, kak doľho a předewšěm w kotrych wotstawkach Puschmann z jerjemi wikowaše. A wotkel je scyła měješe? Na kóždy pad běchu wone w chuduškim wójnskim času, hdžež nastajnosći na něchim klacaše, hotowa chlěšćenka.

Šewcowanje zawěsće přewjele njewujese. Tuž Puschmann tež po wójnje bórže zaso dale wikowaše. Skradžu nakupowaše jejka a butru a dowjeze wšitko do Zapadneho Berlina. Kohož tehdom při tym lepichu, teho kruće pochłostachu. Saboterow a škódnikow tajkim ludžom nadawachu. Swobodne wikowanje běše prosće zakazane, tola Puschmann běše po wšěm zdaću zbožje měť.

Wo tym wšak docyła pisać nohcych, tež nic wo tym, zo Hermančanski Cawnik sobotu z konjacym wozom do Noweje Wsy přijědže a chlěb předawaše, wězo tež caľty, kotrež potom hnydom hromadže z nopaškom kakawa k wobjedu jědzachmy. Cawnikecy wobsedzachu w Hermanecach młyn a woleńcu a drje tež pjekarnju; wo tym pak zawěsće stary Hermančan, we Wětrowje bydľacy, wjace powědać wě. Cawnikec mjeno sym drje w telefonowej knize wučušliť, tola z čisće hinašej poslužbu. Haj wšak, koľo časow so wjerći a wosebje spěšnje a koľwórtnje so wone w džensnišim času wjerći!

Čiścane słowo rědke bylo

Ja so dźiwam, zo njebě w tehdyšim času, tak před šěsćdzěsat a wjac lětami, ničto z knihami a docyła z čiścánym słowom k nam chodžliť abo jědzliť. Snadž by tež tajke něšto w času, hdžež po cyľej Europje hrozna wójna howrješe, podhladne a strašne bylo. Čiścaneho słowa džě so tyranajo přeco hižo jara bojachu! Tehodla so tež njewěm na knihu pola nas doma dopomniť, chiba na toľstu Bilzowu knihu wo wšěch mož-

ných chorosćach. Ta pak běše po maćerim mjenjenju nam džěcom njewuřna – wšelakich rysowanek dla. Smy woprawdže chětro puritanisce wotrostli.

A kak je so to ze serbskim čiścánym słowom měto? Tu so woprawdže jenož na spěwarske dopominam. Dwoje smy znajmjeńša měli, snadž tež troje. Serbske knihi běchu za někoho, kiž je so w za Serbow zahubnym léće 1937 narodžliť, něšto jara rědke a samo cuze.

Pozdžišo potom, po wójnje, jako běše so brune mócnarstwo dospołnje sypnyť, smy serbsce čitać započeli. Doma nic, ale w šuli. Pola Marje Herrmannoweje mějachmy nowočasnju čitanku, mi so zda, tež z wobrazami. „Woknješko“ knižka rěkaše. A Hařža Rječkec so pozdžišo prócowaše nas do Michaľa Nawkoweho „Raja rěče“ dowjesć, štož wšak běše z wulkej prócu a swarami zwjazane bylo. Domoródnym a tola zwjetša ze serbskich abo napoť serbskich swójbow pochadzajacym šulerkam a šulerjam běše hač na wuwzaća maćerna rěč abo rěč prjedownikow dospołnje smorže. Džěci, kiž běchu so hromadže ze swojimi staršimi z woporami wuhnaća a čekanja staťe, sej prajachu: Što ja z tutej cuzej rěču chcu?! Serbska pomazka, ta bě jim lubša.

Ja sym sej Nawkowy „Přewodnik po serbsćinje niži skhodzeňk/l. zešiwk za 3., 4. a 5. lětnik“ sobu domoj wzať. Wón je wšitke wichory mojeho žiwjenja přetrať a samo ze mnu a mojimi zmachami ze Serbow do Němcow wupućowať. To so tola kusk dźiwam, přetož samo na sebi nimaja džě šulerjo wšěch dobow swoje šulske wučbnicy přejara zaňć.

Schadžowanka w Rakecach

Spěwarske sym hižo naspomniť. Wězo běchu to tajke ze starym šwabachskim pismom. Při tej skladnosći chcu tež swoje přenje serbske kemše wopomniť, na kotrež bě mje wowka sobu wzať. Njedželu, 11. awgusta 1946, bě to bylo, hdyž w Rakecach a Kačej Korčmje serbscy studenća swoju přenju powójnsku schadžowanku mějachy. Snano běchu sej Rakečenjo tež tehodla serbskeho předarja skazali, fararja Gerharda Wirtha, tehdom hišće na Michaľskej farje w Budyšinje skutkowaceho. Rakečanski farar Max Uhlmann najskerje žaneho słowčka serbsce njemóžeše. Na předowanje so wězo njedopominam, ale na to, zo sym mócnje sobu spěwať, byrnjež ze šwabachskim pismom hišće čeze měť.

Po kemšach džěch z wowku na knježi dwór, hdžež pomnik za padłych słowjanskich wojakow wotkrychu. Chór tam spěwaše. Stary knjez z chětro doľhimi běľymi włosami jón dirigowaše, mi so zda – na stóľcu stejo. Njebě to Bjarnat Krawc byl? Tež druhi wosobny knjez z akuratnje přitřihanej běľuškej brodu mi tam napadny, a

Pomnik za padłych słowjanskich wojakow, postajeny wot serbskeho studentstwa na přenjej powójnskej schadžowance 1946 na knježim dworje w Rakecach
Foto: Serbski kulturny archiw

mi je tak, jako by tež wón dirigowať. Zo je wón tón awtor „Raja rěče“, teho njeběch so tehdom hišće dowědžliť. Tak sym tamnu njedželu njewědomje znajmjeńša třoch zaslužbnych Serbow zeznať. Kotry wuznam za serbstwo maja abo změja, njejsym džesaćlětny kadľička wězo zapřimnyć móhť.

Wječor sym samo směť Chróscanow předstajenje „Chodojty“ dožiwiť. Pod hoľym njebjom, to bě njezwučena wěc. Naša mać bě doma wostaťa, dokelž tola něchtó ze studentow k nam na přenocowanje přińć měješe. Ale ničto njepřińdže, a mać bě stwičku tak rjenje ze studentkami-kwětkami wupyšila.

Tale schadžowanka bě tež za Nowu Wjes hišće z wosebitym podawkom zwjazana byla: Tamnu sobotu do schadžowanki nawróci so jenički ze zawlečených Nowšanonow, kotrychž běchu kónc apyřla/započatk meje 1945 wotwjedli. Sedmjo wostaču na přeco zhubjeni. Jana Domašku běchu něhdže w Šleskej do lěhwa tyknyli a po dobrym léće zaso pušćili. Cyľička tragiška naležnosć njeje hač do džensnišeho dnja wujasnjena.

Rakečanska schadžowanka pak je na serbstwo w našej kónčinje zawěsće dobry wliw měta. Njetraješe pak žane dwaceći lěť, a w Rakecach nasta serbsćinje w šuli dla wulka hara. Naposľedk ju wěsći ludžo kaž njelubowanu syrotu na dróhu sadžichu ...

Hinc Šofta

Po puću w ukrainskich Karpatach

Dowol na Ukrainje drje je hišće něšto njezwučene. W léću 2005 jědźechmoj mandželski a ja ze swojskim awtom na někotre dny do Iwano-Frankiwka, města, kiž měješe kaž tamne kónčiny na zapadze Ukrainy w 20. lětstotku so měnjace knjejstwa přetráć. Słušeše na spočatku lětstotka do rakusko-wuherskeje k. u. k. monarchije, po Přernej swětowej wójnje do Pólskeje republiki, bě wot sowjetskeje mocy a němskeje Wehrmachtje wobsadźene, po Druhej swětowej wójnje přirjadowa so Sowjetskemu zwjazkej a słuša džensa do Republiki Ukrainy. Wotpowědnje měnjachu so mjena: Stanislau, Stanisławów, Iwano-Frankowsk, Iwano-Frankiwsk.

Město ma džensa něhdze 250 tysac wobdlerjow a leži 200 kilometrow wot pólsko-ukrainskeje mjezy zdalene. Tu je industrija, w centrumje so wšudze twari, šěroki bulwar a torhošćo stej ponowjenej a z blidami a stólcami hosćencow nastajenej. Městna su z młodymi ludźimi wobsadźene – Iwano-Frankiwsk je uniwersitne město, kiž mjerwi so z wikowanjom a wobchadom. Wo multikulturelnej zašćosci njeje přewjele pytnýc.

Wot Iwano-Frankiwka njeje daloko do Karpatow, tehodla so za dnjowy wulět do horow rozsudzimoj. Z města won dyrbimoj so poľnje koncentrować, zo na prawu dróhu trjehimoj – mandželski na wobchad, ja na kartu. Potom pak je puć jara přijomny, derje zdžeržany, ale nic přejara wutwarjeny. Mamoj chwile. Runina přeńdže pomalu do pahórčiny, na horiconće jewja so hač do 1 500 metrov wysoke hory. Pola a łuki su mjeńše hač w nižinje, ale wšě wobhospodarjene. Je čas synowych žnjow. Hdys a hdys pozastanjemoj a so rozhladamoj. Dróha je přijomnje prózdna. Jenož w přichodnym wulkim sydlišću je centrum dla někajkeho swjedženja zašlahany a wobljězdka je zboha džěrata. Swjedžen pak so

hišće njeje započal, tuž jědźemy dale. Po puću přesćehnjemoj duchowneho, kiž drje so pěši do přichodneje wsy měri. Něšto kilometrow dale běžitaj staršej mužej, jedyn njese kadnik. Jako potom hišće štyri žony z wulkimi monstrancami přesćehnjemoj, nimamoj hižo žanoho měra. Wotstajimoj awto a běžimoj wróćo. Žony su do pódlanskeho puća zawynili. Na kóncu wsy je pod štomami póľny woltar natwarjeny. Skupina staršich žonow, mjez nimi jenož mało muži, spěwa. Poněčim přidruža so dalši wjesnjenjo. Někotři wostanu we wěstej zdalenosci stej, druzy du bliže. Někotre młode holcy we wurězanych bělych šatach a klockatych črijach drje njejsu cyle přiměrjene zdrascene, ale nictó nič njepraji. Staruška rozdžěluje swěčki. Je wočiwidne, zo spytaja tule staru tradiciju wožiwic. Skónčnje přijědže awto z popomaj. Nyšpor so započnje. Spěwa so doľho a wutrajnje, tak zo so rozsudzimoj so mjelčo wotsalic.

Što je to do swjedženja bylo, zhonimoj hakle w přichodnej wsy. Tam runje žony z cyrkwe domoj chwataja. Z jednej přińdžemoj do řečow. Wona kaza namaj do cyrkwe, hdžež kemše hišće traja. Džiwam so trochu, kak wona wotmjenjeje ze mnu popowěda, potom zaso sobu spěwa. Wot njeje tež zhonju, zo je džensa swjedženja Iwana Krestitelja. Haj wězo, swjedžen swjateho Jana swjeći so po gregorianskej protyce pozdžišo. Nětko je wšo jasne. Po kemšach so hišće trochu rozmoľwamoj. Wobě so džiwamoj, kak derje so dorozumimoj. Wona mi powěda, zo je cyrkej tež za sowjetske časy džělała, zo je tule něhdy měšerica ludow, Polakow, Ukrainjanow, Madžarow a Židow, bydliła a zo su domoródní wšak poprawom Huculojo. Wo tym sym hižo w pućowanskim přewodniku čitaja, ale njeběch prawje za tym přiša, hač su Huculojo swojski mały lud abo nic. Žona praji, zo je

Po kemšach w karpatskej wsy Worochta

huculščina ukrainski dialekt a doporuči namaj wot hłowneje dróhi wotbočić. Tam je přichodna hórská wjes jedyn centrum Huculow.

A woprawdže, jako po kilometrach přez lěs do Wjerchowiny dojedźemoj, přińdžemoj z wobdlerjemi do rozmoľwy. Stary džed w huculskej drasće da so radlubje fotografowac. Wšitcy su hižo chětro wjeseli. Jim dže nětko, popoľdnju, bóle wo zabawny džěl Janskeho swjedženja. Přeprošuja naju sobu přińc, tola před namaj leži hišće wróćopuć do Iwano-Frankiwka. Twarnižćo za nowu drjewjanu cyrkej je wopušćene, naju zajimuje tam wosebje krasny wuhlad po hórskich dolinach. Na dompuću zastanjemoj w Kosywj, wjetšim sydlišću na kromje Karpatow. Centrum je poľny budkow. Ludžo su so tule mjeztym do swjedženjowanja dali. Smój hłódnaj a pytamoj za městnom w korčmje. Tola naju je koza liznyła. Pak je wšo wobsadźene, pak su ludžo hižo telko pili, zo so mi njecha so přisydnýc. Tola potom namakamoj mały bistro, w nim rezolutna matrona. Bistro wobsteji z maľej kuchnički, hdžež dóstanjemoj kanapki (pokładžene chlěbički) a kofej. Směmoj so do pódlanskeje stwy sydnyć, hdžež so wulka swójba džiwa, zwotkel so mój z Němskeje bjerjemoj. Stwa drje je so za Janski swjedžen do korčmy přeměniła. Njetraje doľho, a w durjach zjewja so młodostni, kiž tež městno pytaja. Hačrunje je na ławkach w stwě hišće městno, jich korčmarka nutř njepušci. Skónčnje smědža so před durje sydnyć. Jako woteńdžemoj, chce so mi smjeć, hdyž widžu, kak dušnje holcy za drjewjanym blidom wonka pod brězu sedža. Blešu piwa wšak su dóstali.

Na dompuću smój bórže won z Karpatow. Tu nič wjac wot Janskeho swjedženja pytnýc njeje. W Iwano-Frankiwsku trjehimoj potom zaso na šum moderneho města.

Marka Maćijowa

Póľny woltar na Janskim swjedženju w Karpatach

Foće: J. Maćij

Powěšće

Wobroz na južnych swislach ewangeliskeje šule w Husce, stworjony před lětdžesatkami wot serbskeho wumělca Jana Buka a nětko předwidžaneho přitwara dla wohroženy Foto: priwatne

Huska. Spochi stupaceje ličby šulerjow dla trjebatej ewangeliska zakładna a srjedźna šula wjac městna. Tehodla ma so hišće lětsa přitwaric. Předwidžane je dotalne twarjenje na južnej stronje w směrje na hrodowy park podlěšic. Tak ma cyłkownje šesć nowych rjadowniskich stwow nastać. Z přitwarom zhubi so na južnych swislach wulki nasćenowy wobraz, kiž je w NDRskim času stworil serbski wumělc Jan Buk. Hač so wobraz na přitwar přenese, njeje hišće rozsudžene.

Njeswaćidlo. Spěchowanske towarstwo za nowonatwar cyrkwinskeje wěže je hač dosrjedź februara nazběrało dary we wysokosci nimale 42 000 eurow. Mjez mnohimi wjetšimi a mjeńšimi darami je so tež nahladna suma 5 000 eurow skladowała. Cyłkownje trěbne je někak

350 000 eurow. Dnja 17. měrca změje towarstwo swoju hłownu zhromadźiznu, hdžež budže so wo dalšim postupowanju wuradźować.

Moskwa. Ze scénjom swj. Lukaša je so přeni raz džěl biblije do rěče Korjakow přeložit. Korjakojo su mały lud w Dalokim wuchodze Ruskeje. Jich domizna je snadnje wobsydleny sewjer poškupy Kamčatka, lud ma jenož hišće někak 3 000 přisłušnikow. Na přeložku scénja do korjakišćiny je bibliski institut w Moskwe wjacore lěta džělať. Knihi maja so nětko rozdzěleć do wosadow, šulow a bibliotekow w korjaskich kónčinach. Fachowcy so nadźijeja, zo pomhaja bibliske teksty rěč Korjakow před wotemrěćom wuchować.

Berlin. W nowinje „die Kirche“ z 19. februara 2006 je pod napisom „Nobody's perfect“ wozjewjeny čitarski dopis fararja n. w. Klause Lischewskeho z Wětošowa, w kotrymž wupraja so wón wo něhdyšim Choćebuskim superintendenće Güntheru Jacobu. Farar Lischewsky zwuraznja, zo drje ma G. Jacob wulke zaslužby jako konsekwentny teologa, zo pak je nastupajo Serbow tež winu na so wzał. Wón njeje džiwal na serbskosć delnjolužiskich wosadow a je z tym w NDRskim času wšo serbske skutkowanje přewostajil socialistiskej Domowinje.

Dary

W januaru je so darilo za Serbske ewangeliske towarstwo 100 eurow a za Pomhaj Bóh 100 eurow, trójce 30 eurow a 25 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 300 lětami, 29.3.1706, narodži so **Jan Gotthold Běmar** w Budestecach. Wón pochadže ze sławneho serbskeho farskeho roda: Jeho nan bě Jan Běmar, jeho džěd Michał Frencl – wobaj fararjow w Budestecach a wobaj wulce zaslužbnaj wo wěru a pismowstwo Serbow. Tež Jan Gotthold Běmar sta so z fararjom, runje tak kaž jeho bratraj Jan Gotthelf a Jan Gotttrau. Wšěch třoch bratrow wobspěwa hromadze z džědom a nanom Njeswaćanski farar Jurij Mjeń w swojim znatym Rěčerskim kěrlušu: „Gotthelf nawučil něme jazyki spěwać, Gotthold čisćišo pisać, Gotttrau skladnišo rěčeć!“ Jich mjena su tež napisane na narownym pomniku Jana Běmarja, kiž rjenje wobnowjeny pōdla pomnika Michała Frencela w zachodze Budestećanskeje cyrkwyje steji. Jan Gotthold Běmar bě dohromady 49 lět duchowny w štyrjoch wšelakich wosadach: w Chołmje, Dothej Boršic, w Michalskej a naposledk w Pětrскеj wosadze w Budyšinje. Wón je jedyn z tych mało serbskich fararjow, kotrymž so poradzi, w Budyšinje wot wjesneje serbskeje Michalskeje do nahladnišeje měšćanskeje němskeje Pětrскеje wosady měnić. Wón zemrě 1783 jako Budyski archidiakon.

Pomhaj Bóh
časopis ewangeliskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangeliske towarstwo z.t., Priwatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čisć: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

Přinoški a dary: Serbske ewangeliske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud. Lětny abonement plaći 8 €.

Přeprašujemy

05.03. Invokavit

- 10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michalskej farje z kemšemi za džěci (sup. Malink)
14.00 delnjoserbske kemše w Drjenowje (farar Schütt)

11.03. sobota

- 14.30 wosadne popoždnje w Bukecach

12.03. Reminiscere

- 12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

19.03. Okuli

- 08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

25.03. sobota

- 15.00 ekumeniske wosadne popoždnje w Drježdžanach w starowni na Friedrichowej 50 (sup. Malink)
17.00 zapokazanje dr. Buliša za fararja w Smělnje, Pockowach a Zemicach-Tumicach w cyrkwi w Smělnje

27.03. pōndźela

- 15.00 wosadne popoždnje w Malešecach (sup. Malink)

28.03. wutora

- 19.30 bibliski kruh w Budyšinje na Michalskej farje

01.04. sobota

- 14.00 kemše z Božim wotkazanjom we Worejecach (sup. Malink), po tym zetkanje w Lutherowym domje

02.04. Judika

- 10.00 kemše w Budyšinje na Michalskej farje z kemšemi za džěci (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)